

Záujem o jahňacinu stúpa, vlna zostáva odpadovým produktom

(Dokončenie z 1. strany)

spotrebiteľovi. Zatiaľ s pozitívnou odozvou," spomína Ing. Halmeš ďalej.

Slovák si však na jahňacinu úplne nezvykol. „Slováci celkovo nie sú naklonení konzumovať jahňacinu ani baraninu. Celková spotreba vychádza zhruba 0,25 kg na osobu, čo je jedna porcia guláša. Jahňacina je sezónna a treba aj pove-

Jahňatá plemena Cigája

dať, že nie je lacná. Kilogram jahňaciny stojí v obchode od 8-10 eur a viac, u chovateľa od 6 eur za kg. Od covidu sa záujem o jahňacinu zvýšil, spotrebiteľ a chovatelia si našli cestu k sebe, čoho výsledkom je, že viac ako 30 % jahňaciny zostáva na Slovensku, či už ako delikatesa na veľkonočný stôl alebo sa ovečky osvedčujú ako živé záhradné kosačky. To je aj náš prípad v Žembe-rovciach, každoročne sa zvyšuje počet kusov, ktoré končia na Slovensku."

Spolu s mliečnymi výrobkami a ovčím mliekom sa jahňacina stáva aj v našich končinách stále viac obľúbenou. „Ovčie mliečne výrobky sú najviac obľúbené. Vidíme to každoročne, že

je stále väčší záujem o naše ovčie mlieko. Najmenej zaujímavým ovčím produktom ostáva ovčia vlna, a to z dôvodu, že chýba spracovateľ, ktorý by dokázal konkurovať produktom z dovozu. Len pár nákupcov sa snaží vlnu odkúpiť od ovčiarov. Ovčia vlna pre chovateľa, žiaľ, je v súčasnosti len príťažou. Cena za vlnu ani nepostačuje na náklady na strihanie oviec. Naše družstvo má dlhoročný kontrakt, kde vlnu vymieňame za kusovú soľ pre zvieratá a vďaka tomu ju nemáme dlhodobo na sklade," dodáva na záver M. Halmeš.

Začínal s Merinom

Chovateľ telom aj dušou, MVDr. Miloslav Števcát nechová na svojej farme len ovce, nájdete tu aj králiky a 60 včelích rodín. Donedávna ich vraj bolo 100. Vo veku 84 rokov úctyhodný výkon. Ako sám vraví, tvrdo pracovať bol naučený odmatička a kým vládze, tak sa snaží. Inak by sa na dôchodku asi unudil.

Starký, ako ho tu, na farme,

všetci volajú, je srdcom diania. „Uvedomujeme si, že keby sme starkému do jeho chovu zasiahli a zredukovali mu poč-

Miloslav Števcát

ty zvierat, znamenalo by to, že by začal chradnúť aj on. Potrebuje cítiť, že je stále hlavou celého projektu. To je hnacím motorom, pre ktorý ráno vstane a rozhybe sa. Zvieratá boli a sú pre neho aj terapeutickým prostriedkom," vraví jeho nevesta Monika.

V byvalej koniarni, kde pán Števcát ustajňuje ovce, pobehuje aj hŕstka jahniatok. Ďalšie dve sa túlia k mame. „Toho

roku mali až 4 ovce po tri mladá. Ale neodchovali ich. Jedna odchovala dve a ďalšie odchovali po jednom. Boli málo životaschopné. Lebo tri sú tri - vždy sú menšie, ako majú byť. Najlepšie, keď má ovca dve jahňatá, tie vychová, ale tri už nie," začína mi okamžite vysvetľovať pán Števcát.

Na farme pracuje aj jeho syn Milan

Najmladšie sa narodilo len pred 10-timi dňami. Momentálne ich tu pobehuje 21. Dozvedám sa, že ide o plemena „Berrichon Du Cher" a „Ile De France" - už len názvy znejú vznešene. Základné stádo má 30-35 oviec.

Často sa však stáva, že ovca mláďa neprijme, čo znamená jeho úhyn. Na mlieku z fľašky s cumlíkom ho nie vždy zachránite. „Jahňa musí najprv prijať mledzivo, to je základ, prvé mlieko od matky, tam sú všetky protilátky. Ja som odchoval vlnu asi 4 jahňatá na cumli," vraví. Brezivosť oviec trvá 5 mesiacov, párenie sa robí v auguste, najbližší január už prináša prvé prírastky.

Vyštudovaný veterinár bol pri hospodárskych zvieratách už za mladi, nakoľko jeho rodičia chovali doma kone a dobytok. Po nástupe do zamestnania si zaobstaral prvé dve ovečky plemena askánske Merino. V tom čase bola vlna ešte hodnotným produktom, vykupovala sa za 192 Kčs/kg. Stádo sa mu rozrástlo na 20 kusov.

Neskôr si spolu s už dospelým synom Milanom kúpili 10 oviec plemien Berrichon Du Cher a Ile De France. Ovce sú pomerne robustné, ide o mäsové plemena. Od začiatku mali otec a syn zámer predávať živé jahňatá. Plánovali ich vyvážať do Talianska, ale dopyt domácich úplne pokryl produkciu živých jahniatok. Za 20 rokov neodišlo z ich farmy ani jedno jahňa do zahraničia. Väčšinou si

ich berú ľudia ako živé kosačky a na jeseň si ich zarezú. Na farme ich predávajú už ako trojmesačné, to už dosahujú váhu 30-40 kg. Pri správnom spôsobe chovu majú na jeseň dochované jedince 80-90 kg. Závisí od toho, či je to baran alebo ovca a či sa len pasie na lúčach alebo je prikrmované aj jadrovým krmivom. Dozvedám sa, že kilogram živého jahňata sa predáva približne za 3 eurá. Jahňa má pri odbere zákazníkom 25-30 kg a ročne predajú okolo 20-25 jahniat. Plemenné ovce sú háklivé

na prechladnutie, preto je potrebné ich ustajniť na noc a v chladnom počasí. V opačnom prípade hrozí, že dostanú zápal pľúc a uhynú.

Či sa to opláca alebo je to len tradícia a záľuba, v ktorej rodinná farma už roky kráča, nechajme na nich. Pri množstve práce, ktorá s tým súvisí, je však vidno, že ich to baví. Ovce potrebujú seno, ktoré kosia na vlastných lúčach. Kým nie sú lúky skosené, ovce sa pasú na dvore vedľa koniarny, po zvyšok roka sú lúky ich domovom.

Zaujímá ma, ako je to s vlnou. Koľko z nej sa pánu Števcátovi podarí zužitkovať? „Ročne mám podľa počtu oviec okolo 150 kg vlny. Aj 200 už bolo. Už asi 4 roky ju nikto nekupuje. Ešte donedávna sa predávala za 40 centov za kg. Mám tu v stajni 600 kíl vlny a neviem, čo s ňou. Už je sparená, môže sa akurát vyhodiť alebo použiť na výrobu peliet," hovorí. Malá iskiarka nádeje však svitá v podobe remeselného krúžku, ktorý na bátovskej základnej škole založila jeho nevesta Monika Števcátová spolu s pani učiteľkou Zuzanou Cimerovou. Deti sa tu majú možnosť priučiť starodávnym technikám spracovania ovčej vlny od jej ostrihania až po finálny produkt. Osobne si vlnu učešú, spradú a neobide ich ani práca na krosnách. A keď im bude chýbať vlna, „skočia" si po ňu cez cestu - na farmu pána Števcáta.

M. Števcátová, foto autorka, a archív M. Števcátovej

Česačka či spriadacia linka z domácej dielne

Jedným z problémov, prečo je z ovčej vlny väčšinou len odpadový materiál, sú aj chýbajúce textilné stroje alebo výrobné linky na jej spracovanie. Tradícia veľkých podnikov na Slovensku dávno zanikla. Prvou perličkou sa po dlhšej dobe javí Vlnárska manufaktúra v blízkom Senohrade. Hoci bubnová česačka vlny stojí nemalé peniaze a zadovážiť si ju môžete najbližšie až z Anglicka, zručný konštruktér Erich Čvanča ju vie vyrobiť doslova „na kolene". A nielen česačku. Raz z jeho dielne vyjde aj kompletná linka na spracovanie vlny.

Zručný konštruktér a programátor v jednom rád pracuje s drevom. Do preglejky vyrezáva laserovým prístrojom, do dubového dreva frérou. Skromne tvrdí, že tým nie je vôbec výnimočný. Na internete je množstvo plánov, podľa ktorých môže vyrezávať každý. Roky strávil v zahraničí a aj dnes je služobne často mimo domu. Popritom si všimá a uvedomuje, že v mnohých krajinách sa už dôraz kladie na produkty lokálnych farmárov a chovateľov, namiesto hotových produktov na pultoch supermarketov. Vlnu nevyvímajú.

Problém vlny ako odpadového materiálu ho trápi rovnako ako lokálnych chovateľov oviec. Práve na ich podnet sa rozhodol vyrobiť svoju prvú bubnovú česačku. Konštrukčne to, podľa jeho slov, nie je vôbec nič zložité. „Máte česaneč z vlny, je to hrubé, načesane. Keď to manuálne spriadate, vyťahujete z toho vlákna a kolovrátkom vám to točí. Česačka

pracuje na princípe dvoch valcov. Prvý sa točí pomaly, druhý rýchlejšie. Tým pádom jeden vytahuje jemnú vlnu a tá už ide len do otáčacieho zariadenia," vysvetľuje Erich.

Celé zariadenie česačky môže byť doplnené aj motorčekom alebo dokonca motorčekom riadeným počítačom. Motorček však nie je najnákladnejšia časť česačky. Najdrahší je totiž ihličkový pás na valčekoch. „Je to pás posiaty ihličkami, no primárne sa nevyrába na česanie vlny, pol metra však stojí aj 100 eur," vraví. „Motorček by mohol byť aj zo šijacieho stroja, to nie sú drahé súčiastky. Zvyšok česačky je drevený, chýbajú ešte nejaké matice, čo sú halierové záležitosti, ale podstatné."

Bubnová česačka z dielne Ericha

O tom, že Erich má rád zlepšováky, niet pochyb. Dôkazom sú malé krosná v kúte izby, ktorých navijáciu časť upravil tak, aby sa nitelnice ľahšie zakladali a nepletli. Vytvoril na nich valec a ozubenie, aby bolo snovanie nitelníc jednoduchšie. Vyrobil aj dielce do obrovských krosien v bátovskej škole, o ktorých sme už na stránkach našich novin písal. „Chýbalo tam viac komponentov. Krosná v bátovskej škole sú skvelé, na nich sa dajú robiť úžas-

sveter. Chcem vyrobiť celú linku od strihania ovčej vlny po hotový produkt. Výroba je otázka 1-2 mesiacov, ale mám ešte zamestnanie, a tak mi chýba čas." Z literatúry si našťudoval princípy pletacích strojov. Ako vyučený konštruktér nemá problém si zariadenie predstaviť, nakresliť a vyrobiť plán a celé to zrealizovať.

Všetko má svoje plusy aj mínusy. „Prvé, čo ma zaujíma, je, aký je okolo toho vývoj vo svete. Teraz všetko smeruje k menším mašinám. Kedysi bývali veľké stroje, teraz všetko speje ku garážovým firmám." Celú linku tak môže zostrojiť vo vlastnej dielni a prípadnému záujemcovi nezaberie veľa priestoru ani v jeho vlastnej dielni. Na druhej strane, výroba vlny je pracná a je len málo tých, ktorí sa s ňou chcú ešte zapodievať. Trh je plný lacných materiálov a textílií z východu. „Teraz som sa zamerlal na vlnu, lebo ma hnevá, že sa sem vlna aj priadza voží z Číny. A na internete vám niekto daruje plné vrecia vlny, prípadne musí platiť za to, že to spracuje ako odpad. Tak som sa rozhodol vyrobiť mini linku, ktorá spracuje vlnu od ostrihania až po záverečný výrobok. Síce ma to neuživí, ale je to užitočné hobby," dodáva Erich na záver.

M. Števcátová, foto archív E.Č.